

Andrzej M. Salski

Poland's Millennium 1966 – polski orzeł z koroną i krzyżem na znaczku poczty USA¹

Wydanie specjalnego znaczka pocztowego USA poświęconego Tysiącleciu Chrztu Polski wymagało od patriotycznej Polonii w USA sporo wysiłku. Kampanię rozpoczęto już dwa lata wcześniej. Wysyłano wiele listów do Poczmistrza Generalnego i członka gabinetu prezydenta USA Johna A. Gronouskiego, który miał prawo do podjęcia decyzji o wydaniu okolicznościowych znaczków przez pocztę amerykańską. Wysyłano także listy z prośbą o poparcie dla tego zamierzenia do członków obu izb Kongresu USA. Ze strony Polonii działaniami na rzecz wydania tego znaczka kierował Władysław Zachariasiewicz (1911-2016), wychowany na tradycjach Piłsudskiego uczestnik kampanii wrześniowej i więzień sowieckich łagrów, a wreszcie emigrant. W tym okresie Zachariasiewicz był specjalnym asystentem Johna A. Gronouskiego, Poczmistrza Generalnego oraz członka gabinetu prezydenta Kennedy'ego.

Dzięki życzliwości prezydentów Kennedy'ego i Johnsona, w dniu 21 lutego 1966 r. decyzja o emisji tego znaczka została podjęta przez Departament Poczty USA, który stwierdził, że: „w bieżącym roku zostanie wydany specjalny znaczek poświęcony Milenium Polski”. Postmistrem Generalnym był wtedy Lawrence O'Brien, który m.in. powiedział, że:

Dziesięć stuleci mija, odkąd Polska powstała jako państwo i włączyła się do Świata Zachodniego. Dla upamiętnienia tej rocznicy Narodu Polskiego, którego tradycje i osiągnięcia stały się częścią składową naszej narodowej spuścizny, Stany Zjednoczone wydadzą znaczek pocztowy poświęcony Tysiącleciu Polski.
[...]

---

¹ Korzystałem m.in. z książki Władysława Zachariasiewicza *Etos niepodległościowy Polonii Amerykańskiej*, Oficyna Wydawnicza Rytm, Stowarzyszenie Wspólnota Polska, Warszawa 2005. Ilustracje znaczków, kopert pierwszego dnia obiegu i całostek pochodzą ze zbiorów autora.

Obok legendarnych polskich bojowników jest wielu innych Polaków, którzy chwalebnie się zapisałi w służbie wolności i na rzecz ogólnoludzkiej wiedzy. Składamy im hołd jako braciom naszym w dążeniu do wolności. Wydając znaczek pocztowy poświęcony Polskiemu Milenium, Naród Amerykański składa hołd dzielnemu Narodowi Polskiemu, pamiętając o trwałym śladzie wyciśniętym przez polskich emigrantów dla rozwoju Stanów Zjednoczonych. [...]

Nasza decyzja wydania znaczka pocztowego poświęconego Millenium Polski nastąpiła w odpowiedzi na liczne prośby Polonii amerykańskiej, a także wielu wiernych przyjaciół Polski zarówno w Kongresie Stanów Zjednoczonych, jak i gdzie indziej. Szczególnie jednak członkowie Kongresu pochodzenia polskiego dzięki swym usilnym staraniom walczyli się do wydania znaczka.

Wskutek starań kongresmana Clementa Zabłockiego twórcą projektu znaczka został znany artysta grafik Edmund D. Lewandowski (1914-1998) z Milwaukee w stanie Wisconsin. Na projekcie znaczka E. Lewandowski zamieścił białego orła w koronie na czerwonym tle, z białym krzyżem nad koroną. Po lewej stronie krzyża był rok 966, a po prawej 1966. Powyżej krzyża widniał napis „Poland's Millenium”. Na dole, na białym tle napis „United States” i wartość znaczka „5 c”. W maju 1966 r. projekt ten został opublikowany przez pocztę amerykańską. Warto dodać, że w Muzeum Poczty w Waszyngtonie znajduje się wcześniejszy, odrzucony projekt milenijnego znaczka, na którym wyeksponowany jest krzyż oraz chrzest Mieszka I.

Publikacja projektu znaczka milenijnego wywołała zaciekle ataki ze strony przedstawicieli komunistycznej ambasady PRL w Waszyngtonie. Osobiście interweniowali oni w Departamencie Stanu USA i urzędzie Poczmistrza Generalnego. Po rozmowach komuniści zaakceptowali krzyż, jednak ciągle protestowali przeciwko temu, że orzeł miał koronę. Zaproponowali nawet zaangażowanie wybitnego grafika w Polsce mającego opracować nowy, dogodny dla reżimu komunistycznego projekt znaczka. Jednocześnie przedstawiciele ambasady PRL zagrozili niedopuszczeniem do odbiorców w Polsce listów i paczek z tym znaczkiem milenijnym, jaki planowała wydać poczta amerykańska. Poczmistrz Generalny kategorycznie odmówił dokonania zmiany istniejącego projektu. Dopiero gdy w dzienniku „The New York Times” ukazał się materiał krytykujący komunistyczny reżim za walkę ze znaczkiem, władze PRL zaprzestały dalszych prób szantażu.

Znaczek wydrukowała amerykańska agencja rządowa Bureau of Engraving and Printing. Został wprowadzony do obiegu 30 lipca 1966 r. w nakładzie 140 mln egzemplarzy. Z tej okazji w hotelu Sheraton w Waszyngtonie odbyła się uroczystość, która zgromadziła ponad 1200 działaczy polonijnych i 8 przedstawicieli kongresu USA pochodzenia polskiego. Prezydenta

Johnsona reprezentował jego przyjaciel Poczmistrz Generalny O'Brien, który w swoim wystąpieniu powiedział po polsku „Za Waszą i Naszą Wolność”. Prezes Kongresu Polonii Amerykańskiej (KPA) Karol Rozmarek przyrzekał, że „Nasze dążenia do Polski prawdziwie wolnej nie ustaną ani na moment, dopóki Polska nie będzie gospodarzem na własnej ziemi [...]. Polska nie jest dziś wolna. [...]”. W tym samym dniu w wielu urzędach pocztowych okolicznościowe koperty z tym znaczkiem stemplowano datownikiem „First Day of Issue” (Pierwszy dzień obiegu), a Polonia zorganizowała okolicznościowe dedykacje tego znaczka. Działacze polonijni wydrukowali także wiele kopert z okolicznościowymi historycznymi ilustracjami, które były stemplowane tym okolicznościowym datownikiem FDC. Znaczek był w sprzedaży w urzędach pocztowych USA około jednego roku. Z uwagi na duży nakład obecna wartość znaczka jest niewielka, a na aukcjach czy w sklepach filatelistycznych kosztuje on od 50 do 99 centów.

Poland's Millennium –
1 Day – pocztówka
z ilustracją znaczka

Kilkakrotnie poczta amerykańska wydawała także rocznicowe znaczki z postaciami historycznymi zasłużonymi dla USA i Polski: Tadeuszem Kościuszką, gen. Kazimierzem Puławskim czy Ignacym Paderewskim. Natomiast w 1943 r. na jednym z 13 znaczków z serii poczty amerykańskiej „Overrun Countries” (Kraje okupowane) zawierających flagi tych państw zamieszczono flagę Polski. Przez kilka lat Kościół w Polsce obchodził Milenium chrztu Polski, więc komunistyczny reżim PRL nie mógł nie zareagować i postanowił obchodzić rocznicę tysiąclecia Polski. W związku z tym władze PRL wydały kilka znaczków z napisem „Tysiąclecie państwa polskiego”. Na dwóch z nich dopisano z typowym dla sowieckich propagandzistów załamaniem rok 1944: „966 – 1944 – 1966”.

Od 1966 r. znaczenie Kongresu Polonii Amerykańskiej (KPA) znacznie spadło, a KPA skoncentrował się na problemach Polonii w USA. Działa jednak wiele różnych organizacji polonijnych. Poczta Polska współpracowała np. z pocztą Watykanu. Może więc warto pomyśleć o współpracy Poczty Polskiej oraz amerykańskiej i o wydaniu wspólnego okolicznościowego znaczka poświęconego walczącemu ze zbrodniczym systemem so-

Poland's Millennium 1 Day Postcard

wiekiem pierwszym polskiemu żołnierzowi w NATO gen. Ryszardowi Kuklińskiemu lub np. z okazji rocznicy NATO lub utworzeniu baz amerykańskich w Polsce.